

REIJNDERS, P.J.H., 1986. Reproductive failure in common seals feeding on fish from polluted coastal waters. *Nature* 324: pp. 456-457

REIJNDERS, P.J.H., 1992a. Gewone zeehond, *Phoca vitulina* (L., 1758) In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (Eds.). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Utrecht: Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. pp. 185-190

REIJNDERS, P.J.H., 1992b. Grijze zeehond, *Halichoerus grypus* (Fabricius, 1791). In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (Eds.). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Utrecht: Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. pp. 191-194

REINECK, H.-E., 1980. Sediments and dynamical processes. In: K.S. Dijkema, H.-E. Reineck, W.J. Wolff (Eds.). *Geomorphology of the Wadden Sea area*. Report 1 of the Wadden Sea Working Group. Balkema, Rotterdam, pp. 32-49

REISE, K., 1981. The microfauna of the Wadden Sea. In: N. Dankers, W. Kühl & W.J. Wolff. (Eds.). *Invertebrates of the Wadden Sea*. Balkema, Rotterdam, pp. 207-210

REISE, K., 1983. Sewage, green algal mats anchored by lugworms, and the effects on Turbellaria and small Polychaeta. *Helgol. Meeresunters.* 36: pp. 151-162

RESEARCH INSTITUTE FOR NATURE MANAGEMENT (RIN), 1989. habitats of The Netherlands, German and Danish Wadden sea. Uitgave RIN, Texel; Veth Foundation, Leiden

RGD, 1986. Geologie van Nederland. Rijks Geologische Dienst, Haarlem. Kaart: Oppervlakte delfstoffen

RIES, E.H., 1993. Monitoring the activity patterns of free-ranging Harbor Seals (*Phoca vitulina*) by means of VHF telemetry. In: *Wadden Sea Newsletter 1993-3*. pp. 11-14

RIJKSDIENST VOOR HET OUDHEIDKUNDIG BODEMONDERZOEK, 1996. Brief van 22 mei 1996 aan N.V. Sep. Referentie Bp 96.526 HG/mb

RIJKSWATERSTAAT, 1985. Biological research Ems-Dollard estuary (BOEDE). Rijkswaterstaat communications no. 40, The Hague. 182 pp.

RIJKSWATERSTAAT, 1987. Milieubewust baggeren en storten. Rijkswaterstaat - Gemeentewerken Rotterdam. M.KO.-R. 87.13

RIJKSWATERSTAAT, 1989. Wadatlas. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat. Dir.-Gen. Scheepvaart en Maritieme Zaken, Dec. 1989

RIJKSWATERSTAAT, 1992. Regionota Waddenzee/Eems-Dollard, periode 1992-1996. Rijkswaterstaat directie Noord-Holland, directie Friesland, directie Groningen, directie Getijdewateren, DGSM regio Noord

RIJKSWATERSTAAT, 1993. Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996. Programma voor het beheer in de periode 1992-1996. Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 263 pp.

RIJKSWATERSTAAT, 1996. Jaarboek Monitoring Rijkswateren 1994. DGW/RIKZ Den Haag, RIZA Lelystad

RIJKSWATERSTAAT, 1997. Ontwerp beheersplan voor de Rijkswateren. Ministerie van Verkeer en Waterstaat

RIJKSWATERSTAAT, MEET- EN ADVIESDIENST, 1981. Morfologisch onderzoek naar het meest gewenste tracé in het oostelijke waddengebied voor een gas- en olieleiding van de NAM vanaf de Noordzee naar de Eemshaven. Rijkswaterstaat, Meet- en Adviesdienst Delfzijl, Nota 81-11, 108 pp. + Bijl.

RIKZ, 1994. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Tienjarig Overzicht 1981-1990, Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ, Den Haag, 1994

RIN, 1987. Effecten van de kokkelvisserij in de Waddenzee. RIN-rapport 87/18, 23 pp.

RIN, 1989. Habitats of the Netherlands, German and Danish Wadden Sea. Research Institute for Nature Management, Texel; Veth Foundation, Leiden

RITSEMA, R. & LAANE, R.W.P.M., 1991. Dissolved butyltins in fresh and marine waters of the Netherlands in 1989. The science of total environment 105: pp. 149-156

RIZA, 1981. (J. Rozenveld) Wees wijs met vissen in de Waddenzee. RIZA, Groningen, rapport BI-MV 81.01

RONDE, L.H., 1988. De juridische bescherming van ganzen in Europa. Biologiewinkelrapport 22. Rijksuniversiteit Groningen, Haren. 59 pp.

ROO, G. DE, 1993. Gaten in de stilte, het beheer van het stiltegebied Waddenzee

SAMENWERKENDE ELEKTRICITEITS-PRODUKTIEBEDRIJVEN, N.V., 1993. Elektriciteitsplan 1993-2002

SAMENWERKENDE ELEKTRICITEITS-PRODUKTIEBEDRIJVEN, N.V., 1994. Elektriciteitsplan 1995-2004

SAMENWERKENDE ELEKTRICITEITS-PRODUKTIEBEDRIJVEN, N.V., 1996. Elektriciteitsplan 1997-2006

SCHEPPINGEN, Y. VAN & GROENEWOLD, A., 1990. De ruimtelijke verspreiding van het benthos in Ode zuidelijke Noordzee. De Nederlandse kustzone overzicht 1988-1989. MILZON-benthos rapport nr. 90-03, juni 1990. RWS-DNZ, DGW

SCHOLTEN, M.C.Th. et al., 1993. de berekening van het maximaal toelaatbare risico niveau van olie en oliecomponenten in water en sediment. TNO-rapport R93/355

SCHOLTEN, M.C.Th. et al., 1996. Toxische effecten van olie in het aquatische milieu. TNO-rapport R96/230

SCHÜTTENHELM, R.T.E., 1980. The superficial geology of the Dutch sector of the North Sea. Mar. Geol. 34: M27-M37

SCHWARTZ, A.L. & GREER, G.L., 1984. Responses of Pacific herring, *Clupea harengus pallasii*, to some underwater sounds. Canadian J. Fish. Aquatic Sci. 41: pp. 1183-1192

SHERK, J.A. et al., 1974. Effects of suspended and deposited sediments on estuarine organisms. Phase II. Final report, No. 74.20. Univ. Maryland, Nat. Res. Inst. Frederick, 259 pp.

SHERMAN, K.M. & COULI, B.C., 1980. The response of meiofauna to sediment disturbance. J. Exp. Mar. Biol. Ecol. 45: pp. 59-71

SHORT, F.T. & SHORT, C.A., 1984. The seagrass filter: purification of estuarine and coastal waters. In V.S. Kennedy (Ed.): The estuary as a filter. Academic Press, Orlando, pp. 395-413

SHORT, F.T. et al., 1988. Comparison of a current eelgrass disease to the wasting disease in the 1930s. Aquat. Bot. 30: pp. 295-304

SIPS, H.J.J., 1988. Ecologisch profiel zeezoogdieren. Antropogene effecten op populaties Nederlandse zeezoogdieren. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Den Haag, 61 pp.

SMEENK, C., 1988. De bruinvis terug in de Waddenzee? Waddenbulletin 23: pp. 186-188

SMEENK, C. & ADDINK, M.J., 1990. The harbour porpoise in Dutch waters: evidence from stranding records. International Whaling Commission, Scientific Committee, Small Cetaceans, Document 5C/42/SM27: pp. 1-8

SMIT, C.J., 1983. Production of biomass by invertebrates and consumption by birds in the Dutch Wadden Sea area. In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam, pp. 290-302

SMIT, C.J., 1994. Alternatieve voedselbronnen voor schelpdier-etende vogels in Nederlandse getijdewateren. Rapport IBN-DLO 77, Texel

SMIT, C.J. & VISSER, G.J.M., 1993. Effects of disturbance on shorebirds: a summary on the existing knowledge from the Dutch Wadden Sea and Delta area. WGS bulletin 68: pp. 6-19

SMIT, C.J. & WOLFF, W.J., 1983. Conclusions and recommendations. In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Report 1 of the Wadden Sea Working Group. Balkema, Rotterdam. pp. 5-8

SMIT, H., 1987. Vogeltellingen op de Engelsmanplaat. Limosa 60: pp. 111-118

SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Uitgave Sovon. Arnhem

SPAANS, B., 1987. Rotganzen op kwelders. Waddenbulletin 87: pp. 4-7

SPAANS, B. et al., 1996. Effecten van verstoring door mensen op wadvogels in de Waddenzee en de Oosterschelde. IBN-DLO, IBN-rapport 202

STAM, A., 1988. Kust- en Waddenzeevisserij. Ongepubl. NIOZ-gegevens

STAATSBOSBEHEER, 1984. Natuurgebieden, Bossen en Natuurwaarden in het agrarisch cultuurlandschap. Rapport met "Bolwerkkaarten", Ministerie van Landbouw en Visserij.

STEDE, M., 1991. Pathologisch-anatomische Untersuchungen an Seehunden von der Küste Schleswig-Holsteins aus dem Jahr 1990 unter besonderer Berücksichtigung anthropogener Einflüsse. In: H. Bohlken (Ed.). Zoologische und ethologische Untersuchungen zum Robbensterben. Zwischenbericht 1990 zum FE-Vorhaben des BMU

STIENEN, E.W.M. & BRENNINKMEIJER, A., 1992. Ecologisch profiel van de visdief (*Sterna hirundo*). DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, RIN-rapport 92/18. Arnhem. 128 pp.

STRAATEN, L.M.J.U. VAN, 1964. De bodem der Waddenzee. In: Het Waddenboek. Nederland. geol. Ver., Thieme, Zutphen, pp. 75-151

STUURGROEP BEHEERSPLAN WADDENZEE, 1995. Ontwerp Beheersplan Waddenzee 1996-2001

STUURGROEP WADDENPROVINCIES, 1994. Ontwerp Interprovinciaal Beleidsplan Waddenzeegebied; Groningen, Friesland & Noord-Holland. 111 pp. + 20 overzicht kaarten

SWART, R.L. DE et al., 1994. Impairment of immune function in harbour seals (*Phoca vitulina*) feeding on fish from polluted waters. Ambio 23: pp. 155-159

TELSTAD, T. 1995. Electric fields close to an electrode station. Magnetic fields surrounding a subsea cable. Statnett, Notat fra Kabelprosjektene

TEMMING, A. & TEMMING, B., 1992. Economic overfishing and increase offishing effort in the North Sea brown shrimp fishery. C.M. 1992/K37: pp. 1-19

TEMPEL, R. VAN DEN, en OSIECK, E.R., 1994. Belangrijke vogelgebieden in Nederland. Vogelbescherming, technisch rapport 13

THIEL, M. et al., 1992. The impact of boating on the distribution of seals and moulting ducks in the Wadden Sea of Schleswig-Holstein. Neth. Inst. for Sea Res. 20: pp. 1-12

THOMPSON, P.M. et al., 1993. Comparative activity and movement patterns of harbor and grey seals from the Dornoch Firth, N.E. Scotland, Abstract 10th Bien. Conf. of the Biol. of Mar. Mamm., Galveston, Texas

THRUSH, S.F., 1986. The sublittoral macrobenthic community structure of an Irish sealough: effect of decomposing accumulations of seaweeds. J. exp. mar. Biol. Ecol. 107: pp. 199-121

TIEWS, K., 1971. Weitere Ergebnisse von Langzeitbeobachtungen über das Auftreten von Beifangfischen und -Krebsen in den Fänge der deutschen Garnelenfischerei (1961-1967). Arch. für Fischereiwiss. 22, pp. 214-255

TIEWS, K., 1990. Langzeitentwicklung von 25 Fisch- und Krebstierbeständen im Deutschen Wattenmeer (1954-1988). pp. 250-251 In: J.L. Lozán et al. (Red.). Warnsignale aus der Nordsee; wissenschaftliche Fakten. Paul Parey, Berlin, Hamburg. 432 pp.

VARLEMANN, R., 1996. Untersuchungen zur Schwermetallakkumulation im Ems-Dollard-Ästuar. Diplomarbeit Inst. Geograph. Wissensch., Freie Univ. Berlin

VEEN, J., DE, 1977. The sandwich Tern. Functional and casual aspects of nest distribution. Brill, Leiden. 193 pp.

VEEN, J. DE et al., 1979. Tien jaar kinderkamer-opnames in Nederland. I. het Zweekuwse estuarium. Visserij 32: pp. 3-23

VEEN, J.F. DE, 1967. On the phenomenon of soles (*Solea solea* L.) swimming at the surface. J. Cons. int. Explor. Mer 31: pp. 207-236

VEER, H.W. VAN DER, 1979. Zandwinning in de Waddenzee: Effect van zandwinning in de Waddenzee op de waterkwaliteit. NIOZ- verslag

VEER, H.W. VAN DER, 1986. Regulation of the population of 0-group plaice (*Pleuronectes platessa* L.) in the Wadden Sea. Thesis, Rijksuniversiteit Groningen, 91 pp.

VEER, H.W. VAN DER & BERGMAN, M.J.N., 1986. Development of tidally related behaviour of a newly settled 0-group plaice (*Pleuronectes platessa*) population in the western Wadden Sea. Mar. Ecol. Prog. Ser. Vol. 31: pp. 121-129

VEER, H.W. VAN DER & BERGMAN, M.J.N., 1987. The nursery function of the western Wadden Sea. In: S. Tougaard & S. Asbirk (Eds.). Proceedings of the 5th international Wadden Sea Symposium; Esbjerg, Denmark, Sep. 29th - Oct. 2nd 1986. The National Forest and Nature Agency and the Museum of Fishery an Shipping, Esbjerg, Denmark

VERBOOM, W.C., 1991 Possible disturbance of marine mammal hearing perception by human made noises - preparatory study. TNO-report TPD-HAG-RPT-91-110

- VERHAGEN, J.H.G., 1982. A distribution and population model of the mussel *Mytilus edulis* in Lake Grevelingen. Waterloopkundig Laboratorium. Publication no. 279, pp. 1-11
- VERWEY, J., 1952. On the ecology of distribution of cockle and mussel in the Dutch Wadden Sea, their role in sedimentation and the source of their food supply. With a short review of the feeding behaviour of bivalve molluscs. *Ach. néerl. Zool.* 10: pp. 171-239
- VERWEY, J., 1981. The cocle *Cerastoderma edule*. In: N. Dankers, H. Kühl & W.J. Wolff (Eds). Invertebrates of the Wadden Sea. Report 4 of the Wadden Sea Working Group. pp. 115-116
- VERWEY, J. & WOLFF, J.W., 1981a. The common or harbour porpoise *phocoena phocoena*. In: P.J.H. Reijnders, W.J. Wolff (Eds.). Marine mammals of the Wadden Sea. Report 7 of the Wadden Sea Working Group. pp. 51-58
- VERWEY, J. & WOLFF, J.W., 1981b. The bottlenose dolphin *tursiops truncatus*. In: P.J.H. Reijnders, W.J. Wolff (Eds.). Marine mammals of the Wadden Sea. Report 7 of the Wadden Sea Working Group. pp. 59-64
- VETHAAK, A.D., 1992. Diseases of flounder (*Platichthys flesus* L.) in the Dutch Wadden Sea, and their relation to stress factors. *Neth. J. Sea Res.* Vol. 29(1-3): pp. 257-272
- VISSER, M. et al., 1991. The distribution of suspended matter in the Dutch coastal zone. *Neth. J. Sea Res.* 27(2): pp. 127-143
- WARWICK, R.M. et al., 1982. Faunistic control of *Enteromorpha* blooms: a field experiment. *J. exp. mar. Biol. Ecol.* 56: pp. 23-31
- WATERMANN, B., 1991. Antifoulings ohne Gift? DGM-Mitteilungen 2/1991: pp. 20-23
- WATSON, D.C. & NORTON, T.A., 1985. Dietary preferences of the common periwinkle, *Littorina littorea* (L.). *J. exp. mar. Biol. Ecol.* 88: pp. 193-211
- WITTE, J.I.J. & ZIJLSTRA, J.J., 1978. The species occurring in the Wadden Sea. In: N. Dankers, W.J. Wolff & J.J. Zijlstra (Eds.). Fishes and fisheries of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam, pp. 10-19
- WOLFF, W.J., 1973. The estuary as a habitat. *Zool. verh.* 126: pp. 1-242
- WOLFF, W.J., 1979. Conclusions and recommendations. In: W.J. Wolff (Ed.). Flora and vegetation of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam, pp. 5-7
- WOLFF, W.J. et al., 1967. De verspreiding van Rotganzen in het Deltagebied in relatie tot de verspreiding van hun voedsel. *Limosa* 40: pp. 163-174
- WOLFF, W.J. (Ed.), 1989. De internationale betekenis van de Nederlandse natuur, een verkenning. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, SDU uitgeverij, 's-Gravenhage 1989, 137 pp.

WOLFF, W.J. & BINSBERGEN, M., 1985. *Het beheer van de wadden; de visie van de werkgroep Waddengebied*. Stichting Veth, Arnhem. 64 pp.

WOLFF, W.J. & DANKERS, N., 1981. Preliminary checklist of the zoobenthos and nekton species of the Wadden Sea. In: N. Dankers, H. Kühl & W.J. Wolff (Eds.). *Invertebrates of the Wadden Sea*. Report 4 of the Wadden Sea Working Group. pp. 24-60

WOOD, D. et al., 1993. Characteristics of harbour seal foraging trips. Abstract 10th Bien. Conf. on the Biol. of Mar. Mamm., Galveston, Texas. 114 pp.

WORZYK, Th.B., 1996 Keine Gefahr bei Lecks in Gleichstrom-Seekabeln. *Elektrizitätswirtschaft*, 19.95, Heft 26, pp. 1731-1735

ZEGERS, P.M. & KWINT, N.D., 1992. Vogeltellingen in het Nederlandse deel van het Waddengebied in 1979-90. SOVON-rapport 1992/14. SOVON, Beek-Ubbergen. 51 pp.

ZEITSCHER, B. & DAVIES, J.M., 1978. Benthic growth chambers Rapp. p.-v. Réunion. Cons. perm. int. Explor. Mer 173: pp. 31-42

ZIJLSTRA, J., 1976. Visserij. In: Abrahamse, J., Joentje, W. en Leeuwen-Seelt, N. van (Eds.) *Waddezee*. Uitgave: Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Harlingen en Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 's Gravenland

ZIJLSTRA, J.J., 1978. The function of the Wadden Sea for the members of its fish-fauna. In: N. Dankers, W.J. Wolff & J.J. Zijlstra (Eds.). *Fishes and fisheries of the Wadden Sea*. Balkema, Rotterdam, pp. 20-25

ZIJLSTRA, J.J., 1988. Fish migrations between coastal and offshore areas. In: B.-O. Jansson. *Coastal-offshore ecosystem interactions*. Lecture notes on coastal and estuarine studies. Springer-Verlag, Berlin etc. Vol. 22: pp. 257-272

ZIJLSTRA, J.J. et al., 1982. Settlement, growth and mortality of post-larval plaice (*Pleuronectes platessa* L.) in the western Wadden Sea. *Neth. J. S. Res.* 15(2): pp. 250-272

ZWARTS, L., 1991. Seasonal variation in body weight of the bivalves *Macoma balthica*, *Scrobicularia plana*, *Mya arenaria* and *Cerastoderma edule* in the Dutch Wadden Sea. *Neth. J. Sea Res.* 28: pp. 231-245

Literatuur waarvan kennis is genomen, maar waarvan om diverse redenen voor dit MER geen gebruik is gemaakt:

ABRAHAMSE, J. & REVIER, H., 1996. Hoe belangrijk is opvang van zeehonden? *Waddenbulletin*, 31, (1), pp. 35-38

ADMIRAAL, W. & TWEEËN, L.A.H., 1986. Significante of tintinnid grazing during blooms of *Phaeo cystis pouchettii* (Haptophyceae) in Dutch coastal waters. *Neth. J. Sea Res.* 20, pp. 61-66

AKEN, H.M. VAN, 1986. The onset of a seasonal stratification in shelf seas due to differential advection in the presence of a salinity gradient. *Cont. Shelf Res.* 5, pp. 475-485

AKEN, H.M. VAN, et al., 1987. Observations of fronts in the North Sea. *J. Mar. Res.* 45, pp. 579-600

BAARS, M.A. & FRANSZ, H.G., 1984. Grazing pressure of copepods on the phytoplankton stock of the central North Sea. *Neth. J. Sea Res.* 18, pp. 120-142

BAARS, M.A. et al., 1991. Het fytoplankton op het Friese Front. In: A. de Gee et al. (Eds.). *De ecologie van het Friese Front*. NIOZ- rapport 1991-2, pp. 21-32

BAKKER, J.P., 1983. Use and management of salt marshes on sand-dune islands. In: K.S. Dijkema & W.J. Wolff (Eds.). *Ecology of the Wadden Sea: Flora and vegetation of the islands, terrestrial and fresh water fauna, nature conservation and management*. Balkema, Rotterdam 1983. pp. 290-302

BAPTIST, H. et al., 1990. Seammammal sightings in the Netherlands. Int. Whaling Committee Meeting, Noordwijk

BEEFTINK, W.G., 1978. Aspects of population dynamics in *Halimione portulacoides* communities. *Vegetatio* 36, pp. 31-43

BEEK, G.H. VAN & EGTEREN, W. VAN, 1986. Over de kinderkamerfunctie van kweldergrappels in de Waddenzee. Stageverslag. Rapportnr. AOB-86.158; D.G.W., Groningen

BERGHAIN, R., 1987. The Wadden as a nursery for fish and crustacean species. In: S.C. Tougaard & S. Asbirk (Eds.) 1987. *Proceedings of the 5th International Wadden Sea Symposium*, Sept. 29th - Oct. 3rd 1986, Esbjerg, Denmark. The National Forest and Nature Agency and the Museum of Fishery and Shipping, Esbjerg

BERGMAN, M.J.N. et al., 1995. Korte en lange termijn veranderingen in macrofauna veroorzaakt door verschillende vormen van bodemvisserij. BEON-rapport nr. 95-15

BEUKEMA, J.J., 1989. Long-term changes in macrozoobenthic abundance on the tidal flats of the western part of the Dutch Wadden Sea. *Helgoländer Meeresuntersuchungen*. 43, pp. 405-415

BEUKEMA, J.J. & CADÉE, G.C., 1986. Zoobenthos responses to eutrophication of the Dutch Wadden Sea. *Ophelia*, 26, pp. 55-64

BEUKEMA, J.J. et al., 1978. Biomass and species richness of the macrobenthic animals living on the tidal flats of the Dutch Wadden Sea: long term changes during a period with mild winters. *Neth. J. Sea Res.* 12, pp. 58-77

BIJKERK, R., 1988a. Ecologisch profiel zeesla en darmwier (*Ulva Linnaeus en Enteromorpha Link, Chlorophyceae*). In: Ecologisch profiel lagere planten. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren

BIJKERK, R., 1988b. Ontsnappen of begraven blijven; de effecten op bodemdieren van een verhoogde sedimentatie als gevolg van baggerwerkzaamheden. Literatuuronderzoek. RDD Aquatic Ecosystems

BILLEN, G. et al., 1990. Role of bacteria in the North Sea Ecosystem. *Neth. J. Sea Res.* 26, pp. 265-293

BOERE, G.C. & SMIT, C.J., 1983a. Spotted redshank (*Tringa erythropus Pallas*). In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Report 6 of the Wadden Sea Working Group. pp. 188-194

BOERE, G.C. & SMIT, C.J., 1983b. Greenshank (*Tringa nebularia Gunnerus*). In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Report 6 of the Wadden Sea Working Group. pp. 206-212

BRASTER, B. & CARRIÈRE, C., 1976. Een oecologische studie van het zeegras van het Terschellinger wad in 1974. Lab. voor Aquatische Oecologie, KU Nijmegen

BROCKMANN, U. et al., 1988. North Sea nutrients and eutrophication. In: Salomons et al. (Eds.). Pollution of the North Sea: an assessment. Springer-Verlag, pp. 348-389

BROCKMANN, U. et al., 1990. Cycling of nutrients in the North Sea. *Neth. J. Sea Res.* 26, pp. 239-264

CADÉE, G.C. & HEGEMAN, J., 1979. Phytoplankton primary production, chlorophyll and composition in an inlet of the western Wadden Sea (Marsdiep). In: *Neth. J. Sea Res.* 13, pp. 224-241

CAMPHUYSEN, C.J., 1990. Fish stocks, fisheries and seabirds in the North Sea. Techn. Rapport Vogelbescherming nr. 5, Vogelbescherming, Zeist

CAMPHUYSEN, C.J. & DIJK, J. VAN, 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust 1974-79. *Limosa*, 56, (3), pp. 87-230

COLE, J.J. et al., 1988. Bacterial production in fresh and saltwater ecosystems: a cross-system overview. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 43, pp. 1-10

COLIJN, F. & LUDDEN, E., 1983. Comparison between a laboratory incubator technique and in situ measurements: measurements of marine phytoplankton. In: F. Colijn, W.W.C. Gieskes & W. Zevenboom. The measurements of primary production: problems and recommendations. Hydrobiol. Bull. 17, pp. 29-51

CORTEN, A., 1990. Long term trends in pelagic fish stocks of the North Sea and adjacent waters and their possible connection to hydrographic changes. Neth. J. Sea Res. 25, pp. 227-235

CREUTZBERG, F., 1985. A persistent chlorophyll a maximum coinciding with an enriched benthic zone. In: E. Gibbs. Proc. 19th Europ. Mar. Biol. Symp., Cambridge University Press, Cambridge: pp. 97-108

CREUTZBERG, F. & POSTMA, H., 1979. An experimental approach to the distribution of mud in the southern North Sea. Neth. J. Sea Res. 13, pp. 99-116

CREUTZBERG, F. et al., 1984. Distribution and density of the benthic fauna in the southern North Sea in relation to bottom characteristics and hydrographic conditions. Réun. Cons. perm. int. Explor. Mer 173, pp. 101-110

DEKKER, R., 1987. The importance of the subtidal macrobenthos as food source for the Wadden Sea ecosystem. Proc. 5th Int. Wadden Sea Symp., pp. 27-35

DEKKER, R., 1990. Het macrozoobenthos op drie raaien in het sublitoraal van de westelijke Waddenzee: opname september 1989. NIOZ-rapport 1990-2

DIJKEMA, K.S., 1983. Use and management of mainland salt marshes and halligen. In: K.S. Dijkema & W.J. Wolff (Eds.). Flora and vegetation of the Wadden Sea islands and coastal areas. Balkema, Rotterdam 1983. pp. 302-324

DIJKEMA, K.S. et al., 1988a. Ecologische Basiskaarten van de Waddenzee t.b.v. oliebestrijding. Rijksinstituut voor Natuurbeheer & Rijkswaterstaat, afd. Estuariene ecologie, Directies Noord-Holland, Friesland en Groningen

DIJKEMA, K.S. et al., 1988b. Effecten van de rijzendammen op opsibbing en omvang van de vegetatiezones in de Friese en Groninger landaanwinningswerken. Nota Gran 1988-2010, RIN-Rapport 88-66, RIJP-Rapport 1988-33, 130 pp.

DIPPNER, J.W., 1993a. Larvae survival due to eddy activity and related phenomena in the German Bight. J. Mar. Sys. 4, pp. 303-313

DIPPNER, J.W., 1993b. Ökologische Bedeutung von Wirbeln im nordfriesischen Küstenvorfeld. In: W. Lenz et al. (Eds.). Geht es der Nordsee besser? Schriftenreihe SDN 1, p. 9-23

DOORN, TH.H.M. VAN & PÖTTGENS, J., 1993. Bodemdaling in de Waddenzee ten gevolge van gaswinning: 'Prognose en toetsing'. In: H.J. Lindeboom (Ed.). Openbare discussiedag "Bodemdaling Waddenzee" 8 september 1993. NIOZ-rapport 1993-14, 35 pp.

DUNNET, G.M. et al., 1990. Seabird ecology in the North Sea. Neth. J. Sea Res. 26, pp. 387-425

DUYL, F.C. VAN, et al., 1991. Het microbiële voedselweb in het Friese Front. In: A. de Gee, M.A. et al. (Eds.). De ecologie van het Friese Front. Waarnemingen aan een biologisch-rijke zone in de Noordzee, gelegen tussen de Zuidelijke Bocht en de Oestergronden. NIOZ-rapport 1991-2, pp. 43-48

EISMA, D., 1980. De Noordzee. Uitgeverij Het Spectrum. Utrecht/Antwerpen: 128 pp.

EISMA, D. et al., 1979. Seafloor morphology and recent sediment movement in the North Sea. In: E. Oele, R.T.E. Schuttenhelm & A.J. Wiggers. The Quaternary History of the North Sea, pp. 217-231. Acta Univ. Ups. Symp. Univ. Ups. Annum Quingentesimum Celebrantis: 2. Uppsala. ISBN 91-554-0495-2

ESSINK, K. & BEUKEMA, J.J., 1986. Long-term changes in intertidal flat macrozoobenthos as an indicator of stress by organic pollution. Hydrobiologia 142, pp. 209-215

ESSINK, K. & KLEEF, H.L., 1986. Bezinkvelden in de Waddenzee. Een kinderkamer voor macroscopische bodemfauna? Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota GWAO-86.158

ESSINK, K. et al., 1986. On the adaptation of the mussel *Mytilus edulis* L. to different environmental suspended matter concentrations. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota GWAO 86.154

ESSINK, K. et al., 1990. De invloed van het zwevendestofregime op de groei en conditie van de mossel (*Mytilus edulis* L.). Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota GWAO-90.12022

ESSINK, K. et al., 1992. Effects of dredging activities in the Ems estuary and Dutch Wadden sea. In: N. Dankers, C.J. Smit & M. Scholl (Eds.). Proceedings of the 7th International Wadden Sea symposium, Ameland 1990. Neth. Inst. for Sea Res. Publ. Ser. no. 20-1992, pp. 243-246

EVERAARTS, J.M. & REICHERT, M.J.M., 1988. The effect of cadmium on some oxygen binding properties of the blood pigment of the lugworm *Arenicola marina* (*Annelida Polychaeta*). Mar. Environm. Res. 25, pp. 275-289

FARKE, H. et al., 1979. Distribution of juvenile and adult *Arenicola marina* on a tidal mud flat and the importance of nearshore areas for recruitment. Neth. J. Sea Res. 13, pp. 354-361

FLACH, E.C., 1992. The influence of four macrozoobenthic species on the abundance of the amphipod *Corophium volutor* on tidal flats of the Wadden Sea. Neth. J. Sea Res. 29, pp. 379-394

FLACH, E.C., 1993. The distribution of the amphipod *Corophium arenarium* in the Dutch Wadden Sea: relationships with sediment composition and the presence of cockles and lugworms. Neth. J. Sea Res. 31, pp. 281-290

FRANSZ, H.G. & GIESKES, W.W.C., 1984. The unbalance of phytoplankton and copepods in the North sea. Réun. Cons. Int. Explor. Mer 183, pp. 218-225

FRANSZ, H.G. et al., 1991. The zooplankton of the North Sea. Neth. J. Sea Res. 28, pp. 1-52

FRANSZ, H.G. et al., 1992. Long term change of *Temora longicornis* (Copepoda, Calanoida) abundance in a Dutch tidal inlet. Neth. J. Sea Res. 30, pp. 23-32

GEE, A. DE BAARS, M.A. & VAN DER VEER, H.W. (Eds.), 1991. De ecologie van het Friese Front. Waarnemingen aan een biologisch rijke zone in de Noordzee, gelegen tussen de Zuidelijke Bocht en de Oestergronden. NIOZ-rapport 1991-2; 96 pp.

GIBSON, R.N., 1973. The intertidal movements and distribution of young fish on sandy beach with special reference to the plaice (*Pleuronectes platessa* L.). J. exp. mar Biol. Ecol. 12, pp. 79- 102

GIESKES, W.W.C. & KRAAY, G.W., 1975. The phytoplankton spring bloom in Dutch coastal waters of the North Sea. Neth. J. Sea Res. 9, pp. 166-196

GOOR, A.C.J. VAN, 1919. Het zeegras (*Zostera marina* L.) en zijn beteekenis voor het leven der visschen. Rapp. Verh. Rijksinst. Viss. Onderz. I: pp. 415-498

HAAFTEN, J.L. VAN, 1981. The grey seals *halichoerus grypus*. In: P.J.H. Reijnders, W.J. Wolff (Eds.). Marine mammals of the Wadden Sea. Report 7 of the Wadden Sea Working Group. pp. 48-50

HAAFTEN, J.L. VAN, 1987. De grijze zeehond *halichoerus grypus*. Lutra, 30 pp.

HAINBUCHER, D.T. et al., 1987. Transport of conservative passive tracers in the North Sea: first results of a circulation and transport model. Cont. Shelf Res. 7, pp. 1161-1179

HALLERS-TJABBES, C. TEN, 1988. Verstoring van zintuigelijke waarnemingen en gedrag; een inventaris. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren. 49 pp.

HARDING, M.J.C. et al., 1992. UK Department of Environment TBT imposex survey of the North Sea. Scottish fisheries working paper No 9/92. Scottish Office Agriculture and Fisheries Department. Aberdeen

HARTOG, C. DEN, 1959. The epilithic algal communities occurring along the coast of the Netherlands. Wentia 1, pp. 1-241

HARTOG, C. DEN, 1983. The seagrasses of the world. Verh. Kon. Akad. v. Wetenschappen afd. Natuurkunde, 2nd series, 59-1, 275 pp. North Holland Publ. Amsterdam/Londen

HOFF, J. VAN 'T, 1989. Kuststellingen nieuwsbrief 2, telling oktober 1989

HOLTMANN, S.E. & GROENEWOLD, A., 1992. Distribution of the zoöbenthos on the Dutch continental shelf: the Oyster ground, Frisian Front, Vlieland ground and Terschelling bank (1991). MILZON-BENTHOS II, NIOZ-Rapport no. 1992-8, NIOO-CEMO rapporten en verslagen 1992-6, 192 pp.

JACOBS, R.P.W.M. et al., 1981. Grazing of seagrass *Zostera noltii* by birds at Terschelling (Dutch Wadden Sea). *Aquat. Bot.* 10, pp. 241-259

JACOBS, R.P.W.M. et al., 1983. Seasonal variations in the structure of a *Zostera* community on tidal flats in the SW Netherlands, with special reference to the benthic fauna. *Proceedings Kon. Ned. Akad. Wet.* C86 (3), pp. 347-375

JENSEN, K.T., 1985. The presence of the bivalve *Cerastoderma edule* affects migration, survival and reproduction of the amphipod *Corophium volytator*. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 25, pp. 269-277

JONG, D.J. DE & JONGE, V.N. DE, 1989. Zeegrass *Zostera marina* L., *Zostera noltii* Horn. Een ecologisch profiel en het voorkomen in Nederland. Nota GWAO-89.1003. In: Ecologisch Profiel Hogere Planten, Rijkswaterstaat, Dienst Getijde Wateren. 27 pp.

JONGE, J. DE, 1989. Sublethale effecten van micro-verontreinigingen en eutrofiëring op het ecosysteem van de Waddenzee. Literatuurstudie RUG, Vakgroep Mariene Biologie

JONGE, V.N. DE, 1976. Algal vegetations on salt-marshes along the western Dutch Wadden Sea. *Neth. J. Sea Res.* 10, pp. 262-283

JONGE, V.N. DE, 1983. Relations between annual dredging activities, suspended matter concentrations, and the development of the tidal regime in the Ems Estuary. *Can. J. Fish. Aquat. Sci.* 40, (Suppl.1) pp. 289-300

JONGE, V.N. DE, 1986. Extraction of deposits in the Dutch Wadden Sea: a possible cause of increased turbidity. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota GWAO-86.161, 5 pp.

JONGE, V.N. DE, 1992. Tidal flow and residual flow in the Ems estuary. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 34, pp. 1-22

JONGE, V.N. DE & ESSINK, K., 1992. Lange-termijn veranderingen in nutriënt belasting en daar mee gepaard gaande primaire- en secundaire productie in de Nederlandse Waddenzee. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota DGW-92.002

JOORDENS, J., 1987. De fytoplanktonverdeling voor, tijdens en na de vorming van een frontale zone in het zeegebied benoorden de Nederlandse Waddeneilanden. Deelonderzoek van het Friese-Frontproject 1986, NIOZ, Texel. Landbouwniversiteit Wageningen

KNUST, R. & ULLEWEIT, J., 1996. Ökologische Begleituntersuchungen zum project Europipe. Tielproject Fische und Krebse. Jahresbericht 1995. Rapport Alfred-Wegener-Institut für Polar- und Meeresforschung Bremerhaven, Universität Bremen

KOEMAN, R., 1975. Die Makroflora der Watten, Strände und Riffe um den Hohen Knechtand in der Wesermündung. *Forschungsstelle Insel- und Küstenschutz Norderney*, Jahresbericht 26, pp. 41-52

KRÖNKE, I., 1990. Macrofauna standing stock of the Dogger Bank. A comparison: II. 1951-1952 versus 1985 - 1987. Are changes in the community of the northeastern part of the Dogger Bank due to environmental changes?

KUIPERS, B.R., 1973. On the tidal migration of young plaice (*Pleuronectes platessa*) in the Wadden Sea. *Neth J. S. Res.* 9, pp. 376-388

KUIPERS, B.R. et al., 1991. Zoöplankton en pelagische vis op het Friese Front. In: A. de Gee, M.A. Baars, H.W. van der Veer (Eds.). *De ecologie van het Friese Front*. NIOZ-rapport 1991-2, pp. 33-41

LAEVASTU, T., 1963. Surface water types of the North Sea and their characteristics. *Serial atlas of the marine environment*, folio 4: 1-3. Am. Geogr. Soc, New York

LANGHE, G.J. DE & HUMMEL, H., 1978. Beschrijving van het abiotisch en biotisch milieu van het Nederlands Continentaal Plat (STUNET-rapport). Intern rapport NIOZ 1978-3

LEENDERTSE, P.C. et al., 1992a. Eutrophication of the Wadden Sea salt marshes. In: N. Dankers et al. (Eds.). *Proceedings of the 7th international Wadden Sea Symposium, Ameland 1990*. IBN-DLO / NIOZ, Publ. Ser. no. 20, pp. 271- 272

LEENDERTSE, P.C. et al., 1992b. Fate and effect of nutrients and contaminants in salt marsh ecosystems: A mesocosm study. In: N. Dankers et al. (Eds.). *Proceedings of the 7th international Wadden Sea Symposium, Ameland 1990*. IBN-DLO / NIOZ, Publ. Ser. no. 20, p. 269

LEGENDRE, L. et al., 1986. Biological production of marine ergoclines. In: J.C.J. Hihoul. *Marine interfaces ecohydrodynamics*. Elsevier Oceanography Series 42

LINDEBOOM, H.J. et al., 1996. Ecologisch minst kwetsbare locaties voor exploratieboringen in de Waddenzee en de Noordzee kustzone. NIOZ-rapport 1996-4

LOZÁN, J.L. et al. (Eds.), 1994. Warnsignale aus dem Wattenmeer. *Wissenschaftliche Fakten*. Blackwell-Wiss.-Verl.-Berlin, 387 pp.

MADSEN, J., 1989. *Autumn feeding of herbivorous wildfowl in the Danish Wadden Sea, and impact of food supplies and shooting on movements*. Danish review of game biology vol.13, no. 4

MARTENS, P., 1992. Inorganic phytoplankton nutrients in the Wadden Sea off Schleswig-Holstein. II. Dissolved ortho-phosphate and reactive silicate with comments on the zooplankton. Helgoländer Meeresunters. 47, pp. 193-212

MARTENS, P., 1994. Mesozooplankton in the northern Wadden Sea of Sylt. Seasonal distribution and environmental parameters. Helgoländer Meeresunters., (im Druck)

MARQUENIE, J.M. & VETHAAK, A.D., 1988. Effekten van verontreinigingen in zoutwatersystemen. In: P.M.B. Stortelder & W.F. Kooper (Eds.). Effecten van verontreinigde waterbodems op aquatische ecosystemen. Verslag studiedag Vereniging voor Milieuwetenschappen op 11 mei 1988 te Ede, pp. 91-104

MEIJER, E.W., & HOLSINK, M.J.B., 1992. Recreation in the Wadden Sea is a matter of good sea manship. In: N. Dankers, C.J. Smit & M. Scholl (Eds.) Proceeding of the 7th International Wadden Sea Symposium. Ameland, 1990. IBN-DLO / NIOZ, Publ. Ser. no. 20, pp. 91-95

MICHAELIS, H., 1969. Makrofauna und Vegetation der Knechtsandwatten. Forschungsstelle Insel- und Küstenschutz Norderney, Jahresbericht 19, pp. 147-173

MICHAELIS, H., 1970. Biologische Untersuchung der Watten und Landgewinnungsfelder bei Schillighörn. Forschungsstelle Insel- und Küstenschutz Norderney, Jahresbericht 20, pp. 61-76

MICHAELIS, H., 1981. Intertidal benthic animal communities of the river Ems and Weser. In: Ecology of the Wadden Sea. W.J. Wolff (Ed.). Vol. 1, pp. 158-188

MINISTERIE VAN VERKEER EN WATERSTAAT, 1989. Derde Nota Waterhuishouding. Tweede Kamer, vergaderjaar 1988-1989, 21 250, nrs. 1-2, SDU uitgeverij, Den Haag, 279 pp.

NIENHUIS, P.H. & GROENENDIJK, A.M., 1986. Consumption of eelgrass (*Zostera marina*) by birds and invertebrates: an annual budget. Mar. Ecol. Prog. Ser. 29, pp. 29-35

OOST, A.P. & DIJKEMA, K.S., 1993. Effecten van bodemdaling door gaswinning in de Waddenzee. IBN-DLO rapport 025, 134 pp. + bijl.

PEET, G. et al., 1993. Bruinvissen, dolfijnen en walvissen van de Noordzee. Stichting Werkgroep Noordzee, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Uitgeverij M & P, Weert. 80 pp.

PEETERS, J.C.H. & PEPERZAK, L., 1990. Nutrient limitation in the North Sea: a bioassay approach. Neth. J. Sea Res. 26, pp. 61-73

PEETERS, J.C.H. et al., 1991. Eutrofiëring, primaire produktie en zuurstofhuishouding in de Noordzee. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Nota GWAO-91.083

PELLIKAAN, G.C. & NIENHUIS, P.H., 1988. Nutrient uptake and release during growth and decomposition of eelgrass, *Zostera marina* L., and its effects on the nutrient dynamics of lake Grevelingen. *Aquat. Bot.* 30, pp. 189-214

PHILIPPART, C.J.M. & DIJKEMA, K.S. Wax and wane of the seagrass *Zostera noltii* Hornem. in the Dutch Wadden Sea (in prep.).

PHILIPPART, C.J.M. et al., 1992a. De huidige verspreiding en de mogelijke toekomst van het litorale zeegras in de Nederlandse Waddenzee. RIN-rapport 92/10. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Texel, 28 pp.

PHILIPPART, C.J.M. et al., 1992b. Wadden Sea seagrasses: where and why? In: Present and future conservation of the Wadden Sea. 7th international Wadden Sea symposium Ameland, 1990. IBN-DLO / NIOZ, Publ. Ser. no. 20, pp. 177-191

PIHL BADEN, S., 1990. The cryptofauna of *Zostera marina* L.: abundance biomass and population dynamics. *Neth. J. Sea Res.* 27, pp. 81-92

PINGREE, R.D. et al., 1978. The effects of vertical stability on phytoplankton distribution in the summer on the northwest European Shelf. *Deep-Seas Res.* 25, pp. 1011-1028

POLDERMAN, P.J.G., 1979. The salt marsh algal communities in the Wadden area, with reference to their distribution and ecology in N.W. Europe. I. The distribution and ecology of the algal communities. *J. Biogeography* 6, pp. 225-266

POSTMA, H., 1981. Exchange of materials between the North Sea and the Wadden Sea. *Marine Geol.* 40, pp. 199-213

RAUCK, G., 1978. The possibility of long-term changes in stock size of fish species living in the Wadden Sea. In: N. Dankers, W.J. Wolff & J.J. Zijlstra (Eds.). *Fishes and fisheries of the Wadden Sea. Report 5 of W.J. Wolff (ed.) Ecology of the Wadden Sea.* Balkema, Rotterdam, pp. 33-42

REIJNDERS, P.J.H., 1988. Accumulation and body distribution of xenobiotics in marine mammals. In: W. Salomons, B.L. Bayne, E.K. Duursma & U. Förstner (Eds.). *Pollution of the North Sea: an assessment.* Springer, Heidelberg, pp. 596-603

REIJNDERS, P.J.H. & LANKESTER, K., 1990. Status of marine mammals in the North Sea. *Neth. J. Sea Res.* 26, pp. 427-435

REIJNDERS, P.J.H. & WOLFF, W.J. (Eds.), 1981. *Marine mammals of the Wadden Sea.* Balkema, Rotterdam

REISE, K., 1981. The role of predation on intertidal flats. In: N. Dankers, W. Kühl & W.J. Wolff. (Eds.). *Invertebrates of the Wadden Sea.* Balkema, Rotterdam, pp. 105-107

REISE, K., 1994. Changing life under the tides of the Wadden Sea during the twentieth century. *Ophelia*, (im Druck)

REISE, K. & BUHS, F., 1991. Seegrassvorkommen im Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer, Forschungsbericht 1991

REISE, K. et al., 1989. Historical changes in the benthos of the Wadden Sea around the island of Sylt in the North Sea. Helgol. Meeresunters. 43, pp. 417-433

REISE, K. et al., 1994. Makroalgen und Seegrassbestände im Wattenmeer. In: José L. Lozà, Eike Rachor, Karsten Reise, Hein v. Westernhage & Walter Lenz (Eds.). Warnsignale aus dem Wattenmeer. Blackwell Wissenschafts-Verlag, Berlin. pp. 90-100

RIEGMAN, R. & ROWE, A., 1994. Nutritional status and pigment composition of phytoplankton during spring and summer Phaeocystis blooms in Dutch coastal waters (Marsdiep area). In: J.J. Beukema (Ed.). Neth. Journ. of Sea Res. 32, pp. 31-21

RIEGMAN, R. et al., 1993. Size-differential control of phytoplankton and structure of plankton communities. Neth. J. Sea Res. 31, pp. 255-265

RIJKSWATERSTAAT, 1993. Jaarboek Monitoring Rijkswateren 1992. DGW/RIKZ Den Haag, RIZA Lelystad

RIJKSWATERSTAAT/MEETKUNDIGE DIENST, 1989. Landaanwinningswerken in Friesland en Groningen. Vegetatiekaart op basis van luchtfotoïnterpretatie en inventarisatiegegevens 1987-1988. Schaal 1:25000. Rijkswaterstaat, directie Groningen, Meetkundige Dienst, afd. Fotoïnterpretatie. Cartoprint BV 's-Gravenhage

ROMEYN, K. & LEISEBOER, J., 1989. Effekt van sedimentdepositie op Nematoda uit het Eems-Dollard estuarium. Rijksuniversiteit Groningen, Vakgroep Mariene Zoologie, Groningen, 20 pp.

ROOTH, J., 1983. Sandwich tern (*Sterna sandvicensis Latham*). In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Report 6 of the Wadden Sea Working Group. pp. 250-258

ROOTH, J., 1985. Foerageren de Tafeleenden *Aythya ferina* van het Haringvliet in de Grevelingen? *Limosa* 58, pp. 163-165

ROOZEN, A.J.M. & WESTHOFF, V., 1985. A study on long-term salt marsh succession using permanent plots. *Vegetatio* 61, pp. 23-32

RUYTER, W.P.M. DE, et al., 1987. Transport atlas of the southern North Sea. Nijmegen: 33 pp.

SCHUIJF, A. & HAWKINS, A.D., 1983. Acoustic distance discrimination by the cod. *Nature*, 302, pp. 143-144

SIPS, H.J.J. & WAARDENBURG, H.W., 1989. The macrobenthic community of gravel deposits in the Dutch part of the North Sea (Klaverbank): ecological impact of gravel extraction. Bureau Waardenburg BV., Culemborg

SMIT, C.J. & PIERSMA, T., 1989. Numbers, midwinter distribution, and migration of wader populations using the East Atlantic flyway. In: H. Boyd and J.-Y. Pitot (Eds.) Flyway and reserve networks for water birds. IWBR Special Publication No. 9, pp. 24-63

STEUR, C. & SEYS J., 1988. Ecologisch profiel bodemdieren. Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Den Haag, 89 p

STRAATEN, L.M.J.U. VAN & KUENEN, Ph.H., 1957. Accumulation of fine grained sediments in the Dutch Wadden Sea. Geol. en Mijnb. 19, pp. 329-354

SWENNEN, C., 1983. Goosander (*Mergus Merganser* L.). In: C.J. Smit & W.J. Wolff (Eds.). Birds of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam, p. 88-92

SWENNEN, C., 1993. Mogelijke effecten van bodemdaling op wadvogels. In: H.J. Lindeboom (Ed.). Openbare discussiedag "Bodemdaling Waddenzee" sept.1993., NIOZ- rapport 1993-14. pp. 47-53

TASKER, M.J. & BECKER, P.H., 1992. Influences of human activities on seabird populations in the North Sea. Neth. J. Aqua. Ecol. 26, pp. 59-73

TANABE, S. & TATSUKAWA, R., 1992. Chemical modernization and vulnerability of cetaceans: increasing toxic threat of organochlorine contaminants. In: C.H. Walker & D.R. Livingstone (Eds.). Persistent pollutants in marine ecosystems. Pergamon Press, Oxford, pp. 161-177

VAEREMANS, M., 1977. De *Copepoda Harpacticoida* van het Eems-Dollard Estuarium. Unpubl. rep. Rijksuniv. Gent, 78 pp.

VEENSTRA, H., 1976. Getijdenlandschap; structuur en dynamiek. In: J. Abrahamse, W. Joenje & N. van Leeuwen-Seelt. Waddenzee, Natuurgebied van Nederland, Duitsland en Denemarken. Land. Ver. tot Behoud van de Waddenzee, Harlingen; Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 's Graveland

VEER, H.W. VAN DER, 1979. Zandwinning op de Waddenzee: De herstelduur van bodemstructuur en bodemfauna van zandwinputten in de Waddenzee. NIOZ-verslag

VEER, H.W. VAN DER, et al., 1985. Dredging activities in the Dutch Wadden Sea: effects on macrobenthic infauna. Neth. J. Sea Res. 19, pp. 183-190

VEER, H.W. VAN DER, et al., 1990. Recruitment mechanisms in North Sea plaice (*Pleuronectes platessa*). Mar. Ecol. Prog. Ser. 64, pp. 1-12

VELDHUIS, M.J.W., 1987. The eco-physiology of the colonial *alga phaeocystis pouchetii*. Thesis. University of Groningen: 127 pp.

VELDHUIS, M.W.J. et al., 1986. The spring bloom of *phaeocystis pouchetii* (*haptophyceae*) in Dutch coastal waters. Neth. J. Sea Res. 20, pp. 37-48

VERTEGAAL, C.T.M. & VAN DER SALM, J.N.C., 1988. Ecologische profielen: Vogels. Rijkswaterstaat Dienst Getijdewateren, Den Haag, 121 pp.

VERWEY, J., 1975. The cetaceans *Phocaena phocaena* and *Tursiops truncatus* in the Marsdiep area (Dutch Wadden Sea) in the years 1931-1973. Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, publ. + versl. 1975-17 a+b, 153 pp.

VLAS, J. DE, 1979. Annual food intake by plaice and flounder in a tidal flat area in the Dutch Wadden Sea, with special reference to consumption of regenerating parts of macrobenthic prey. Neth. J. Sea Res. 13, pp. 117-153

VLAS, J. DE, 1981. Effectenstudie pijpleiding F3-Eemshaven. Voorselectie van 3 nader te onderzoeken tracés door de Waddenzee. Intern rapport RIN

VLAS, J. DE, 1990. Salt marsh management in the Netherlands. In: C.H. Ovesen (Ed.). Salt marsh management in the Wadden Sea region. Proceedings of the Second Trilateral Working Conference. Rømø, Denmark, (10-13 October 1989)

VLAS, J. DE & BERGS, J. VAN DEN, 1993. De invloed van baggerspeciëstortingen op het ecosysteem van het Eems-Dollard estuarium. Nota: GRAN 1993-2006. Rijkswaterstaat Directie Groningen, 39 pp.

WALKER, C.H. (1992). The ecotoxicology of persistent pollutants in marine fish-eating birds. In: C.H. Walker & D.R. Livingstone (Eds.). Persistent pollutants in marine ecosystems. Pergamon Press, Oxford, pp. 211-223.

WILDE, P.A.W.J. DE, et al., 1984. Structure and energy demand of the benthic community of the Oyster Grounds, central North Sea. Neth. J. Sea Res. 18, pp. 143-159

WIT, J.A.W. DE, et al., 1982. De waterkwaliteit van de Waddenzee 1971-1981. Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor zuivering van afvalwater, Lelystad, Nota 82-065, 67 pp.

WOLFF, W.J., 1991. Ecology of the Wadden Sea. In: P. Prokosch, S. Mielke & D.M. Fleet (Eds.). The common future of the Wadden Sea. Technical report. WWF, Husum, pp. 13-22

WOLFF, W.J., 1992. Ecological developments in the Wadden Sea until 1990. In: N. Dankers, C.J. Smit & M. Scholl (Eds.). Present and future conservation of the Wadden Sea. Proceedings of the 7th international Wadden Sea symposium. Ameland 1990. IBN-DLO / NIOZ Publ. Ser. 20, pp. 23-32

ZIJLSTRA, J.J., 1978. Quantitative aspects of the role of fishes in Wadden Sea food chains. In: N. Dankers, W.J. Wolff & J.J. Zijlstra (Eds.). Fishes and fisheries of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam, pp. 124-132

ZONNEVELD, L.M.L., 1989. Zoutmoerasvegetaties in Nederland Ecologisch Profiel (een literatuuronderzoek t.b.v. Derde Nota Waterhuishouding). Ecologisch Profiel Hogere Planten, Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, pp. 1-69

ZWARTS, L., 1988. De bodemfauna van de Fries-Groningse waddenkust. Flevobericht nr. 294, RIJP; Lelystad